

AUSTRALIANSUOMALAISET KIELENVAIHDON KYNNYKSELLÄ

Siirtolaiskielten kohtaloon vaikuttaa ratkaisevasti siirtolaisuuden luonne. Valloittajasiirtolaisten kieli saavuttaa yleensä vahvan aseman, ja vallan voimin alkuperäiskansatkin saadaan omaksumaan valtakieli (esimerkiksi Etelä-Amerikan valloittajien espanjan tai portugalin kieli). Vaikka siirtolaiskieli ei saavuttaisikaan valtasemaa, sillä voi kuitenkin olla hyvät edellytykset säilyä, jos samaa kieltä puhuvia on paljon ja jos kielelle löytyy tukea myös naapurimaasta (kuten esimerkiksi espanjan kielelle Meksikon lähellä sijaitseissa Yhdysvaltojen osavaltioissa). Pienten siirtolaisryhmien kohtalo on yleensä sulautuminen; tämä on nopeinta kaupunkiympäristössä (esimerkiksi monet eurooppalaiset siirtolaiskielet Yhdysvalloissa, ks. Thomason ja Kaufman 1991 [1988]: 120).

Pohjois-Amerikan ohella myös Australia on ollut pitkään kansojen ja kielten sulatusuuni. Amerikan intiaanikielten tapaan satojen Australian alkuperäiskielten kohtalona on ollut kielikuolema. Noin 250 alkuperäiskielestä on jäljellä enää 48, ja monilla näistäkin on vain muutamia puhujia. Lähes 200:aa eri kieltä puhuvat siirtolaiskansat ovat nekin kaikki kokeneet jonkinasteisen kielenvaihdon. Monikulttuurisuuden idea, johon on sisältynyt myös pyrkimys vähemmistökielten säilyttämisen tukemiseen, syrjäytti assimilaatiopolitiikan Australiassa 1970-luvulla. Käytännön kielipolitiikka ja asenteet eivät kuitenkaan ole hetkessä muuttuneet. (Clyne ja Kipp 1999: 10; Clyne 1991: 66–67; Ozolins 1991.)

Amerikan siirtolaisuuteen verrattuna Australian siirtolaisuus, ja näin siis myös australiansuomalainen siirtolaisuus, on suhteellisen nuorta. Vaikka pieni määrä suomalaisia oli muuttanut Australiaan jo 1800-luvun loppupuolelta lähtien, vuonna 1954 tilastoitiin vain 1 733 Suomessa syntynyttä (Koivukangas 1975: 17). Merkittävimpiä muuttoaalto-kausia oli kaksi: vuosina 1957–1961 ja 1967–1972 (Korkiasaari 1989: 128). Vuonna 1988 australiansuomalaisia oli noin 20 600 (Korkiasaari 1989: 129 ja 1992: 76). Kolmannen vuosituhannen kynnyksellä australiansuomalaiset itse arvioivat määräkseen noin 30 000.¹

¹ www.pp.clinet.fi/~ozleague/suomalaiset.html. (Päivitetty 25.3.1998, osittain päivitetty 6/2001; luettu 17.5.2003.) Molempiin arviolukuihin on laskettu mukaan nekin, joilla vain yksi (iso-) isovanhemmista oli suomalainen.

Vuoden 1991 väestönlaskennassa tilastoitiin 9 110 Suomessa syntyneitä Australian asukasta, ja suomea ilmoitti tällöin puhuvansa 7 566 ihmistä (CLIB 91). Vuoteen 1996 Suomessa syntyneiden määrä laski lähes 500:lla (8 619; CLIB 96).² Suomalaiset asuvat pääosin suurkaupungeissa tai niiden ympäristössä (Sydneyssä eniten, sitten Brisbanessa, Melbournessa, Canberrassa, Adelaidessa ja Perthissä).³

Tässä artikkelissa tarkastelen suomen kieltä ja sen säilymisen mahdollisuuksia Australiassa hetkellä, jolloin monikulttuurisuus on virallisesti ollut voimassa maassa jo yli 20 vuoden ajan. Kielen säilyttämiseen vaikuttavia tekijöitä kartoitan Tandefeltin (1988) mallin mukaan, suomen kielen käyttöympäristöä taas tarkastelen Fishmanin (1971 [1970]: 73–89; 1972: 91–106) domeenianalyysiä hyväksi käyttäen.

AUSTRALIANSUOMALAISTEN KIELELLINEN ASEMA

1950-luvulta lähtien on pohdittu kielen säilymiseen vaikuttavia tekijöitä sekä vähemmistökansojen edellytyksiä säilyttää oma kielensä kontaktitilanteessa. Monia erilaisia malleja on tarjottu, ja uudet mallit ovat yleensä pyrkineet hyödyntämään edellisten tutkimusten tuloksia. Tandefeltin (1988) malli, jota tässä käytän lähtökohtana, on ikään kuin aikaisempien tutkimustulosten tiivistelmä.⁴ Tandefeltin (mts. 40–71) kuutiomallissa kielen säilymiseen vaikuttavia tekijöitä on kaksitoista ja ne muodostavat kolme ulottuvuutta: 1) yhteiskunnan kolme eri tasoa (yhteiskunnallisen, ryhmä- ja yksilötason), 2) aikadimension sekä 3) sosiokulttuuriset ja kielelliset tekijät. Tandefelt, kuten aikaisemmin Kloss (1966: 209–212) ja Clynekin (1982: 29–34), luokittelee tietyt vaikuttavat tekijät ambivalenteiksi: olosuhteista riippuen samat tekijät voivat vaikuttaa kielen säilymiseen suotuisasti tai kielteisesti. Aikadimensiolla on oma merkityksensä jokaisella tasolla. Erityisen suuri sen merkitys on Australiassa, koska yhteiskunnan suhtautuminen vähemmistökieliin on ajan mittaan merkittävästi muuttunut.

Tandefeltin (1988: 40–71) mukaan korkeimmalla tasolla eli koko yhteiskunnan tasolla vaikuttavista tekijöistä tärkeimpiä ovat 1) yhteiskunnan kielellinen järjestäytyminen, 2) kielilait ja 3) yhteiskunnalliset laitokset, joihin kuuluvat esimerkiksi koulujärjestelmä, kirkko ja media (mts. 40–48). Monikansallisen Australian vähemmistö- ja kielipolitiikkaa luonnehti aina vuoteen 1970 alkuperäiskansojen sekä siirtolaiskansojen ja -kielten täydellisen sulattamisen toive ja vaatimus (Romaine 1991: 1–8). Kielipolitiikassa tapahtui olennainen muutos 1970-luvulla syntyneen monikulttuurisuuden myötä: yksikielisuuden sijasta alettiin virallisestikin suosia monikielisyyttä. Vuonna 1987 uuden kielipolitiikan tärkeimmät kohdat tiivistettiin »Kansallinen kielipolitiikka» -nimiseksi dokumentiksi (*National policy on languages*; Clyne 1991: 18–23; Ozolins 1991: 342–348).

² Vuoden 1996 väestönlaskennassa suomea puhuvien määrää ei ole ilmoitettu erikseen. Vuoden 2001 väestönlaskennassa 6 231 henkilöä ilmoitti puhuvansa myös suomea kotiloissa. (Tieto on saatu sähköpostiviestissä professori M. Clynelta 26.11.2003.)

³ Australian siirtolaisuudesta ks. myös Koivukangas (1975, 1986) ja Korkiasaari (1989, 1992).

⁴ Kielen säilyttämistä ja kielenvaihtoa koskevaa kirjallisuutta on niin runsaasti, ettei sen esittely ole mahdollista tässä artikkelissa. Tandefeltin malli nojautuu pitkälti Klossin (1966), Haugenin (1971) ja Gilesin, Bourhisin ja Taylorin (1977) ajatuksiin kielen säilyttämiseen vaikuttavista tekijöistä.

Opetuksen ja tiedotusvälineiden merkitys kielen säilyttämisessä korostui Australiasa uuden vähemmistöpolitiikan myötä. Hallitus ja osavaltiot omilla alueillaan alkoivat systemaattisesti tukea siirtolaisten ja heidän jälkeläistensä ykköskielen opetusta sekä siirtolaiskielten käyttöä mediassa. Vuonna 1980 perustettiin monikulttuurinen radio- ja televisioasema SBS. Vuonna 1991 kuultiin vähemmistökieliä 27 radioasemalla yhteensä noin 600 tuntia viikossa. Ylioppilaskirjoitusten kieliaine oli mahdollista kirjoittaa 28:lla eri kielellä. Siirtolaiset voivat saada myös käännös- ja tulkkipalveluja. (Clyne 1991: 117–131, 152–154; Ozolins 1993: 50–57, 98–100, 121–127, 167–174.)⁵

Tandefelt (1988: 40–48) sijoittaa koulu-, kirkko- ja mediainstituutiot yhteiskuntatasolle. Australiansuomalaisten tapauksessa on kuitenkin vaikea erottaa toisistaan yhteiskuntatason ja ryhmätason tekijöitä eri instituutioiden yhteydessä. Kun yhteiskunta ei tarjoa vähemmistölle kielenkäytön mahdollisuuksia, niitä pyritään järjestämään ryhmätasolla. Suomen kieltä ei ole ollut mahdollista opiskella kaksikielisissä valtion kouluissa, mutta sitä on voitu opiskella muutaman tunnin verran viikossa seurakuntien yhteyteen perustetuissa Suomikouluissa.⁶ Tällä hetkellä Suomi-kouluja toimii Brisbanessa, Canberrassa, Melbournessa ja Sydneyssä.⁷ Australiansuomalaisten ponnisteluista huolimatta suomen kieltä ei toistaiseksi ole onnistuttu saamaan ylioppilastutkinnon ainekirjoituksen kieleksi.

Suomen suomalaisten tapaan myös australiansuomalaisten enemmistö kuuluu luterilaiseen kirkkoon. Tämä on ollut hyödyksi australiansuomalaisille. Suurimmat kirkkokunnat (katolinen ja anglikaaninen) yrittivät sulauttaa siirtolaiset kielellisesti. Sulauttamisen aikoina nämä kirkot eivät hyväksyneet etnisten seurakuntien perustamista. Alun perin saksalaisten siirtolaisten perustamassa luterilaisessa kirkossa on ollut paremmat mahdollisuudet perustaa oma etninen seurakunta ja pitää jumalanpalveluksia omalla kielellä. Myös helluntauskaisilla australiansuomalaisilla on mahdollisuus käyttää seurakuntakielenään suomea, vaikka toisen sukupolven vähäinen suomen kielen taito on johtanut esimerkiksi Canberran seurakunnassa kaksikielisiin jumalanpalveluksiin. Australiassa on nykyisin kahdeksan suomalaista luterilaista seurakuntaa ja kuusi helluntaiseurakuntaa. Luterilaisten seurakuntien kattojärjestönä toimii Suomi-konferenssi. Helluntaiseurakunnilla on oma suomenkielinen lehtensä *Australian Hyvä Sanoma* (1961–), joka ilmestyy kymmenen kertaa vuodessa.⁸

Monikulttuurinen radioasema SBS lähettää suurimmissa kaupungeissa kahdesti viikossa suomenkielisiä lähetyksiä, jotka kestävät puolesta tunnista puoleentoista tuntiin

⁵ Näitä palveluja yleensä saa viranomaisten kanssa asioidessa sekä esimerkiksi lääkärissä käydessä. Australiansuomalaiset ottavat kuitenkin yleensä avuksi mieluummin tutun ihmisen kuin virallisesti määrätyn tulkin. Jotkut seurakunnan työntekijät ovat kouluttaneet itsensä myös tulkiksi, jotta voisivat auttaa suomalaisia tulkkipalveluin. (Keskusteluni australiansuomalaisten kanssa 1992–1994.)

⁶ Suomalaisten siirtolaisten Suomi-kouluja on eri puolilla maailmaa yli 130. Koulua pidetään yleensä viikonloppuna, ja opetus käsittää muutamia suomen kieleen ja kulttuuriin liittyviä tunteja viikossa. Australiassa toiminta perustui aluksi työntekijöiden vapaaehtoistyöhön. Myöhemmin myös Suomen valtio alkoi avustaa ulkosuomalaisten koulutoimintaa. Nykyään Suomi-koulut voivat hakea tukea opettajien palkkaukseen, opetusilojen vuokramaksuihin ja opetusmateriaaliin Suomen opetushallitukselta. Australiansuomalaiset voivat myös hakea avustusta Australian valtiolta Suomi-koulujen toiminnan tukemiseksi. (Ks. Opetushallituksen kotisivut www.oph.fi/SubPage.asp?path=1;439;13565 ja www.oph/ajankohtaista/kylomakkeet/index_sk.html. Luettu 23.6.2003.)

⁷ Ks. www.ulkosuomalainen.com/australia/yhteystiedot.html. (Luettu 17.6.2003.)

⁸ Ks. www.ulkosuomalainen.com/australia/yhteystiedot.html. (Luettu 17.6.2003.)

kerrallaan. Paikallisia Suomi-radioita on viisi (Adelaidessa, Canberrassa, Perthissä ja kaksi Brisbanessa). Helluntailaislehden lisäksi julkaistaan muitakin suomenkielisiä lehtiä: Melbourneissa ilmestyy *Suomi Newspaper* (1929–) ja Brisbanessa *Finlandia News* (1977–). Lehdet ilmestyvät kahden viikon välein. Internet on lisännyt australiansuomalaisten mahdollisuuksia hankkia suomenkielistä materiaalia. Australiansuomalaisilla on myös oma Internet-lehtensä *Down Under On-Line News*.⁹

Monikulttuurisuuden myötä suomen kielen käyttömahdollisuudet ovat siis lisääntyneet — erityisesti tiedotusvälineissä. Sen sijaan kielen säilyttämisen kannalta tärkeää ykköskielen opetuksen määrää ei ole pystytty lisäämään.

Ryhmätasolla seuraavat viisi tekijää ovat tärkeimpiä (Tandefelt 1988: 48–59): 1) enemmistön suhtautuminen vähemmistökielen, 2) vähemmistön asutusmuoto (eristäytynyt tai ei), 3) vähemmistön lukumäärä, 4) kaksikielisten määrä sekä 5) vähemmistön kulttuuriset ominaispiirteet (kulttuuriperinteet, etniset symbolit ja niin edelleen).

Assimilaatiopolitiikan aikana Australian enemmistö suhtautui vähemmistökieliin hyvin kielteisesti. Radon ja Lewisin (1980) tutkimuksen mukaan monikulttuurisuuden alkuaikana suurin osa yksikielisestä enemmistöstä uskoi kaksikielisyyden johtavan separatismiin. Saman tutkimuksen mukaan yksikielisistä 67 % ärsyntyi kuullessaan vähemmistökieltä julkisilla paikoilla. Monikulttuurisuutta ei hyväksytty hetkessä australialaisessa yhteiskunnassa. Asenteet ovat kyllä muuttuneet — mutta hitaasti.

Vähemmistön asutusmuodon on ajateltu vaikuttavan kielen säilyttämiseen (Kloss 1966: 207). Vähemmistöryhmän kielisaarekkeilla katsotaan olevan paremmat mahdollisuudet kielen säilyttämiseen kuin kaupunkiympäristössä. Yli puolet australiansuomalaisista asuu suurkaupungeissa (CLIB 91 ja 96), joissa sulautuminen on yleensä nopeinta. Eristäytyminen nykyajan tehokkaan joukkoviestinnän ja globalisaation maailmassa ei juurikaan ole mahdollista.

Vähemmistöryhmän kokoa on pidetty ambivalenttina tekijänä (Kloss 1966: 210–211): suurilla siirtolaisryhmillä on yleensä paremmat mahdollisuudet säilyttää kieltään kuin pienillä. Australiansuomalaiset ovat lukumäärältään maan pienimpiä siirtolaisryhmiä. Vuoden 1991 väestönlaskennan mukaan Suomessa syntyneitä asui Australiassa 9 110 ja suomenkielisiä oli 7 566 (CLIB 91). Jos toinen ja kolmaskin sukupolvi luetaan mukaan, australiansuomalaisten lukumäärä on 20 000–30 000 (Korkiasaari 1989: 129, ks. myös Internet-sivut¹⁰).

Monien kaksikielisyytutkijoiden mukaan vähemmistöryhmän kaksikielisten määrä on ratkaiseva tekijä kielenmuutosten syntymisessä, kielen säilyttämisessä ja kielenvaihdossa. Australiansuomalaisten ensimmäinen sukupolvi on käytännössä täysin kaksikielinen: vuonna 1991 vain 72 Suomessa syntyneitä australiansuomalaista ei osannut englantia (CLIB 91). Nuoremmassa sukupolvessa sitä vastoin vallitsee englanninkielinen yksikielisyys: suomea puhuvien lukumäärä on pienempi kuin Suomessa syntyneiden.¹¹ Jos aust-

⁹ Internet-sivut www.ulkosuomalainen.com/australia tai www.dunder.com.au.

¹⁰ <http://www.pp.song.fi/~ozleague/suomalaiset.html> tai <http://www.pp.clinet.fi/~ozleague/suomalaiset.html>. (Päivitetty 25.3.1998, osittain päivitetty 6/2001; luettu 17.5.2003.)

¹¹ Australiaan muuttaneiden suomalaisten parissa on ollut jonkin verran myös ruotsinkielisiä sekä lapsia, jotka Australiassa vartuttuaan eivät kaikki puhu suomea.

ralliansuomalaisia on kaiken kaikkiaan 20 000–30 000 ja heistä 7 566 (25–38 %) puhuu suomea, jää yksinomaan englanninkielisten osuudeksi 62–75 %. Tämä ennustanee suomen kielen katoamista Australiassa. Toisaalta noin 15 % ensimmäisen sukupolven suomalaista arvioi osaavansa englantia vain heikosti; he oletettavasti ja pakostakin käyttävät lastensa kanssa suomen kieltä.

Vähemmistön kulttuuriset ominaispiirteet, erityisesti perinteet ja etniset symbolit, ovat kuitenkin vahvasti esillä australiansuomalaisten keskuudessa. Suomalainen jouluperinne jouluruokineen, makkara, näkkileipä, pulla ja suomalainen kahvi sekä sauna ja urheilulajeista pesäpallo ovat monelle australiansuomalaiselle tärkeitä. Suomalaisten moottoriurheilijoiden (Rosberg, Kankkunen, Häkkinen) sekä Nokian matkapuhelimien maailmanmenestys ovat nostaneet monen australiansuomalaisen itsetuntoa ja lisänneet tähän ryhmään kuulumisen arvostusta.¹² Luterilainen kirkko järjestää kesäisin Suvi-Päivät-nimisen tapahtuman. Pääsiäisenä Suomi-seurojen kattojärjestö Australasian Suomalaisten Liitto¹³ järjestää Suomi-Päivät-nimisen kulttuuri- ja urheilutapahtuman. Myös helluntai-seurakunnilla on oma pääsiäistapahtumansa. Suomi-seurat toimivat monella paikkakunnalla. Brisbanessa on suomalainen Lions-klubi ja suomalaisten lepokoti, Finlandia Village, Sydneyssä taas Oma-Apu yhdistys. Australiansuomalaiset ovat perustaneet myös historiallisen seuran.

Australiansuomalaisten vilkas toiminta tukee ryhmätasolla kielen säilyttämistä. Toisaalta australiansuomalaisten pieni lukumäärä ja suurkaupunkiympäristö vaikeuttavat kielen säilyttämistä. Enemmistön suhtautuminen on ajan mittaan muuttunut: monikulttuurisuuden myötä hyväksytään yhä enemmän myös vähemmistökielen käyttöä. Suomalaisten hyvää työmoraalia ja rehellisyyttä arvostetaan australialaisessa yhteiskunnassa. Toisen maailmansodan aikaa lukuun ottamatta vaaleat pohjoismaalaiset eivät ole kokeneet rasismia.¹⁴

Yhteiskunta- ja ryhmätason lisäksi kielen säilyttämiseen vaikuttavat myös yksilötason tekijät, jotka Tandefeltin (1988: 59–71) mallissa ovat seuraavat: 1) kielitaito kahdessa kielessä (sekä vähemmistö- että enemmistökielessä), 2) kielikontaktien kielelliset seuraukset, 3) samastuminen vähemmistökieltä puhuvan ryhmän kanssa sekä 4) kahden kielen käyttö (domeenianalyysi, kielivalinta, puhetilanteet, sosiaalinen verkosto ja perhe). Yksilötason tekijät vaikuttavat mielestäni ajan mittaan myös ryhmätasolla: esimerkiksi yksilöiden kielivalinnasta voi myöhemmin muodostua koko ryhmän kielivalinta.¹⁵ Kielikontakteista johtuvat yksilölliset kielenmuutokset voivat myös aiheuttaa koko kielijärjestelmän kattavia muutoksia.

Australiansuomen ja australianenglannin kontaktien aiheuttamia kielellisiä seuraamuksia esittävät esimerkiksi Kovács (1998, 2000, 2001a, -b ja -c) ja Lammervo ja Gita (2003). Australianenglanti on vaikuttanut australiansuomeen sekä fonologisella että morfologi-

¹² Tiedot ovat keskusteluistani australiansuomalaisten kanssa.

¹³ Järjestön suomenkielinen nimi on virallisesti tämä; englanniksi se on Australasian Federation of Finnish Societies and Clubs Incorporated.

¹⁴ Tieto perustuu Hannele Hentulan vuonna 1986 tekemiin australiansuomalaisten haastatteluihin. Haastattelujen kuvauksesta ks. tarkemmin Kovács (2001a: 47–55).

¹⁵ Tämän osoittaa esimerkiksi Aikion (1988) reaaliajassa tehty tutkimus viiden saamelaiskylän kielenkäytöstä.

sella tasolla; australiansuomessa on runsaasti sekä varsinaisia lainoja että käänöslainoja. Koodinvaihto eli kahden kielen (elementtien) vuorottelu saman keskustelun aikana näyttää tuovan mukanaan myös morfologisia seuraamuksia: esimerkiksi objektin päätteiden katoaminen on tyypillistä.

Kieliryhmään samastumista australiansuomalaisten keskuudessa ei tähän asti ole systemaattisesti tutkittu. Hentulan tekemissä australiansuomalaisten haastatteluiissa on sekä kieliryhmään samastuvia jäseniä että niitä, jotka haluavat erottua vähemmistökieliryhmästä. Koivukankaan (1975: 233) mukaan vanhemman ja uudemman siirtolaispolven välillä on tiettyjä erimielisyyksiä, mikä voi vaikeuttaa samastumista suomalaiseen kieliryhmään.

SUOMEN JA ENGLANNIN KIELEN KÄYTTÖALAT

Kartoitin australiansuomalaisten kielitaitoa vähemmistö- ja enemmistökielessä sekä kahden kielen käyttöympäristöjä, domeeneja (*domains*, ks. Fishman 1971 [1970]: 73–89; 1972: 91–106), kyselylomakkeiden avulla vuonna 1998. Kyselylomakkeet täytettiin eräässä Sydneyn suomalaisessa seurakunnassa sekä Suomi-Päivillä Melbournessa. Seurakunnassa tapaamani henkilöt ovat enimmäkseen ensimmäisen sukupolven edustajia eli yli 15-vuotiaina¹⁶ Australiaan muuttaneita siirtolaisia; Suomi-Päivillä ensimmäisen sukupolven lisäksi lomakkeita täyttivät myös toisen sukupolven edustajat (alle 15-vuotiaana Australiaan muuttaneet tai ensimmäiselle polvelle Australiassa syntyneet lapset). Kyselyyn vastanneista 60 henkilöstä 28 on ensimmäisen ja 32 toisen sukupolven edustajia. Vain kolmella toiseen sukupolveen kuuluvalla henkilöllä toinen vanhemmista ei ole suomalainen; muilla molemmat vanhemmat ovat suomalaisia. Tämä ennustaisi normaalia suurempaa kielen säilyttämistä tässä ryhmässä.

Kyselylomakkeen vastaukset perustuvat itsearviointiin. Yksittäisten vastausten perusteella pyrin tekemään päätelmiä myös ryhmätasolla tapahtuvista, australiansuomalaisten kielenkäyttöä koskevista muutoksista.¹⁷ Tilastolliset laskelmat on tehty MS-Excel-ympäristössä ja tilastolliset merkitsevyydet on arvioitu Chin neliöttestillä.

¹⁶ Muuttoikä on hyvin ratkaiseva kielen säilyttämisen kannalta: nuorena lapsena maasta muuttaneet eivät saa äidinkielle yhtä paljon harjoitusta kuin aikuisena muuttuneet. Kuitenkin niillä maastamuuttajalapsilla, jotka ovat käyneet suurimman osan peruskoulusta (ja kenties osan lukiota, eli 15–18-vuotiaat) suomeksi, on paljon paremmat mahdollisuudet säilyttää äidinkieltä kuin niillä, jotka lähtivät siirtolaiseksi ennen kouluikää tai muutama kouluvuosi takanaan. Tämän takia — ja aikaisemman amerikkansuomen ja australiansuomen tutkimustradition tapaan — vain yli 15-vuotiaana Suomesta muuttaneet on laskettu ensimmäiseen sukupolveen kuuluviksi. Joskus linja vedetään 12 ikävuoteen. Maahanmuuttajia on myös tapana jakaa IA- ja IB-sukupolven sekä II sukupolven. IA tarkoittaa tällöin aikuisiässä ja IB lapsuusiässä muuttaneita; II sukupolven kuuluvat maahanmuuttajien uudessa kotimaassa syntyneet lapset.

¹⁷ Itsearviointi ei todennäköisesti koskaan tuo täyttä totuutta esille. On viitteitä siitä, että naiset arvioisivat kielenkäyttöään toivottua normia tai tasoa lähempänä olevaksi, miehet taas vähän kauempana olevaksi kuin mitä se todellisuudessa on (Milroy 1981: 38–39). Tästä huolimatta itsearviointia on laajalti käytetty sosiolingvistiksessä tutkimuksessa, ja tulosten on ajateltu olevan suhteellisen luotettavia. Tässä tutkimuksessa keskityn sukupolvien välisiin eroihin, jolloin tulokset tavallaan tasoittuvat, koska molemmissa ryhmissä on melko tasaisesti sekä naisia että miehiä.

Fishmanin (1966: 66) mukaan perhe on epämuodollisin ja samalla tärkein käyttöympäristö kielen säilyttämisen kannalta. Clyne (1991: 113–114) on korostanut yksikielisten isovanhempien merkitystä kielen säilyttämisessä. Australiansuomalainen siirtolaisuus on suhteellisen nuorta, ja isovanhemmat asuvat yleensä Suomessa. Heillä ei liene kovin suurta vaikutusta lastenlastensa kielenkäyttöön. Muiden perheenjäsenten kanssa australiansuomalaisessa perheessä yleensä käytetään sekä suomea että englantia; toinen sukupolvi käyttää englantia enemmän kuin ensimmäinen (kuviot 1–4). Koska monilla Australiaan muuttaneilla oli puoliso jo lähtiessään tai he menivät siellä suomalaisen kanssa naimisiin, on luonnollista, että he käyttävät puolisonsa kanssa suomea. Osa käyttää myös englantia suomalaisen puolisonsa kanssa, ja joillakin on englanninkielinen puoliso. Ensimmäisessä sukupolvessa dominoi kuitenkin suomen kielen käyttö (65 % käyttää aina tai enimmäkseen suomea; kuvio 1). Toinen sukupolvi, joka on taipuvaisempi eksogaamiseen avioliittoon, käyttää merkitsevästi enemmän englantia puolisonsa kanssa (82 % pelkästään tai enimmäkseen englantia).¹⁸ Toisen sukupolven eksogaaminen puolison valinta (ja samalla kielivalinta) voi olla joko pakon sanelema (ei ole suomenkielistä ehdokasta lähettyvillä) tai hyvin tietoinen päätös. Galin (1997 [1978]) mukaan Itävallan Felsőörin (Oberwartin) unkarilaisvähemmistön nuoret naiset hakeutuvat saksankieliseen seuraan ja valitsevat itselleen saksankielisen puolison prestiisistä: vastassa on vanha unkarinkielinen agraariyhteisö raskaine maalaistöineen tai saksan kielen hallitsema kaupunkilaiselämä. Naisten valinta vaikuttaa myös miesten käytäntöön: kun nuoret unkarilaisnaiset menevät saksankielisten kanssa naimisiin, nuorten maanviljelijämiesten on pakko hakea saksankielinen maanviljelijävaimo jostain lähikylästä.

Aikuisiässä Australiaan muuttanut ensimmäinen sukupolvi on luonnollisesti ilmoittanut käyttävänsä vain suomea vanhempiensa kanssa (kuvio 2). Koska vanhemmat asuvat Suomessa, kontaktit rajoittuvat pikaisiin puhelinsoittoihin ja harvoihin Suomen-käynteihin (ks. Koivukangas 1975: 224, Korkiasaari 1992: 95). Australian eri kansallisuuksien parissa tehtyjen tutkimusten mukaan (Smolicz ja Harris 1977, Pauwels 1985, Clyne 1991: 65, de Bot ja Clyne 1994) endogaamisessa avioliitossa ykköskieli säilyy paremmin kuin eksogaamisessa liitossa. Kyselyyn vastanneilla toisen polven australiansuomalaisilla kolmea lukuun ottamatta molemmat vanhemmat ovat suomalaisia, mutta heidän kanssaan lapset eivät kuitenkaan käytä yksinomaan suomea, vaan jopa vähän enemmän englantia kuin suomea. Sukupolvien välinen ero on tilastollisesti merkitsevä.

Monessa kaksikielisessä perheessä on kuitenkin se tilanne, että vaikka vanhemmat puhuisivat pelkästään omaa äidinkieltään lapsilleen, nämä vastaavat heille enemmistökielellä. Australiansuomalaisten ensimmäinen siirtolaispolvi ei puhu vain suomea lapsilleen (kuvio 3): 36 % puhuu pelkästään tai enimmäkseen englantia; aina tai enimmäkseen suomea puhuvien osuus jää alle puoleen (45 %). Toinen sukupolvi näyttää tässäkin tapauksessa suosivan englantia.¹⁹ Saville-Troiken mukaan (1989 [1982]: 206) lasten kans-

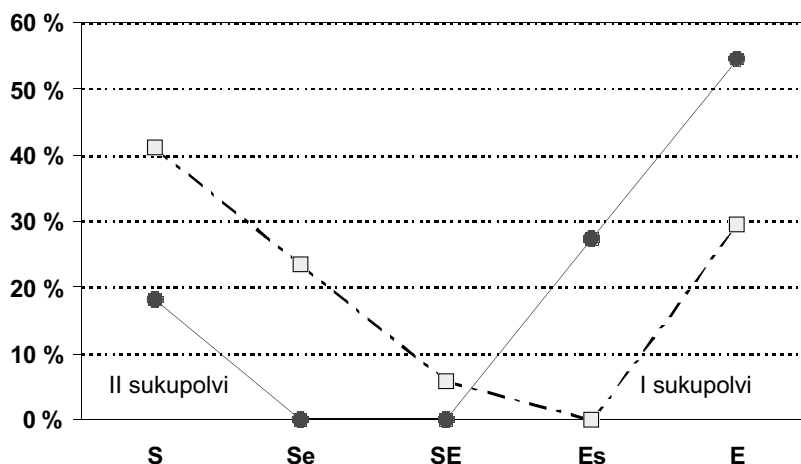
¹⁸ Domeenianalyysien kohdalla merkitsevyudet on laskettu Chin neliötestillä, jossa verrattiin ääripäitä; esimerkiksi aina tai enimmäkseen suomea käyttävien määrää verrattiin aina tai enimmäkseen englantia käyttävien määrään. Yhtä paljon suomea kuin englantia puhuvien arvot jätettiin huomiotta.

¹⁹ Heistä vain kuudella on lapsia. Tämä on liian pieni määrä tilastollisen merkitsevyuden laskemiseksi; tendenssi on silti selkeä.

sa käytetty kieli vaikuttanee eniten siihen, siirtykö vähemmistökieli sukupolvesta toiseen. Jos vähemmistöryhmässä suurin osa vanhemmista ei opeta lapsilleen omaa äidinkieltään, seuraa mitä todennäköisimmin koko ryhmää koskeva kielenvaihto. Australian-suomalaisten kielenvaihto näyttää myös lähtevän perheen sisältä.

Clynen (1991: 114) mukaan Australian siirtolaisperheissä sisarukset miltei säännönmukaisesti puhuvat keskenään englantia, vaikka he vanhempiensa kanssa puhuisivatkin vähemmistökieltä. Hänen mukaansa tämä käytäntö on hyvin kielteinen tekijä kielen säilymisen kannalta: ne sisarukset, jotka puhuvat keskenään englantia, puhuvat sitä myös muille ikätovereilleen ja jatkavat myöhemmin tätä käytäntöä jopa samasta vähemmistöryhmästä olevan puolisonsakin kanssa. Kyselyn perusteella myös australiansuomalaisten toinen sukupolvi käyttää enimmäkseen englantia sisarustensa kanssa (43 % pelkästään ja 40 % enimmäkseen englantia; kuvio 4). Tämä viittaa siis jo vahvasti kielenvaihdon suuntaan. Toiseen sukupolveen verrattuna ensimmäinen sukupolvi käyttää merkittävästi enemmän suomea (57 % aina tai enimmäkseen suomea). Heistä kuitenkin 43 % käyttää jonkin verran myös englantia sisarustensa kanssa. Ensimmäisen sukupolven englannin käyttö selittyy sillä, että osa heistä saapui aikoinaan lapsuusiässä Australiaan vanhempiensa ja sisarustensa kanssa,²⁰ ja Australiassa sisarusten välinen kommunikaatio on sittemmin muuttunut yhä enemmän englanninkieliseksi.

Kuvio 1. Suomen ja englannin kielen käyttö puolison kanssa.

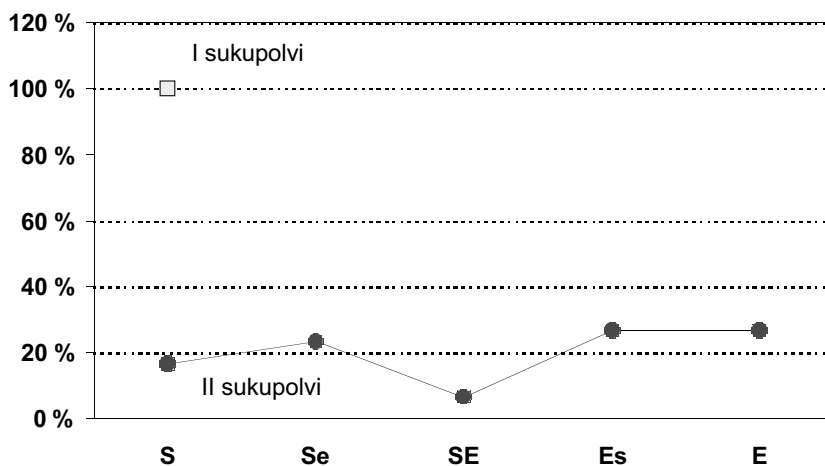
S = aina suomea; Se = enimmäkseen suomea, joskus englantia; SE = suomea ja englantia tasapuolisesti; Es = enimmäkseen englantia, joskus suomea; E = aina englantia ($p < 0,05^{21}$)

²⁰ Kuitenkin yli 15-vuotiaana, minkä takia heidät lasketaan ensimmäiseen eikä toiseen sukupolveen kuuluviksi.

²¹ Lähtökohdanta tilastolliselle vertailulle on väite, että vertailtavat ryhmät eivät eroa toisistaan. P-arvo (*probability* 'todennäköisyys') kertoo todennäköisyyden, jolla tämä väite pitää paikkansa. Tilastollisesti merkittävänä rajana pidetään 5 prosentin todennäköisyyttä. Jos $p > 0,05$, pidetään todennäköisenä, että ryhmät eivät eroa toisistaan. Jos $p < 0,05$, hyväksytään perusväitteen vastakohta: ryhmät eroavat toisistaan. Mitä pienempi p-arvo on, sitä vähemmän todennäköinen on väite, että ryhmät eivät eroa toisistaan. Käytän tässä seuraavia tavallisia p-arvoja: $p > 0,05$, $p < 0,05$, $p < 0,01$ ja $p < 0,001$.

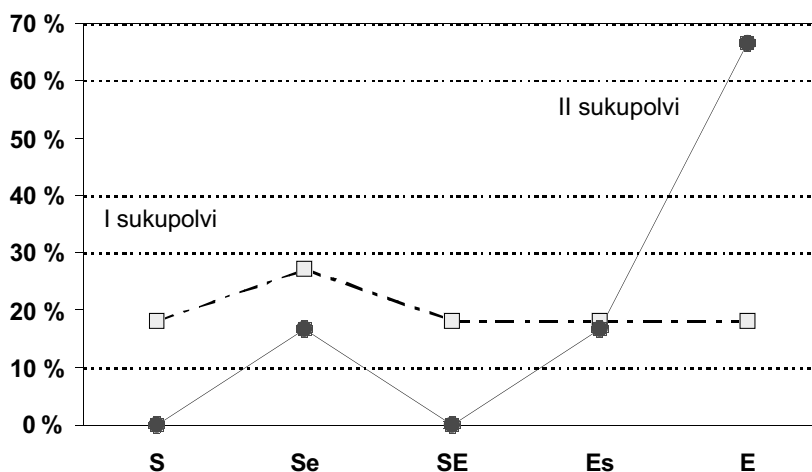

Kuvio 2. Suomen ja englannin kielen käyttö vanhempien kanssa.

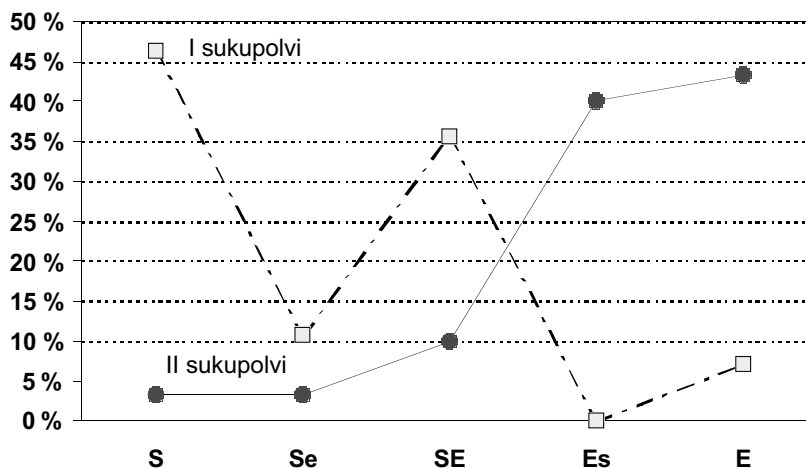
S = aina suomea; Se = enimmäkseen suomea, joskus englantia; SE = suomea ja englantia tasapuolisesti; Es = enimmäkseen englantia, joskus suomea; E = aina englantia ($p < 0,01$)

Kuvio 3. Suomen ja englannin kielen käyttö lasten kanssa.

S = aina suomea; Se = enimmäkseen suomea, joskus englantia; SE = suomea ja englantia tasapuolisesti; Es = enimmäkseen englantia, joskus suomea; E = aina englantia (P-arvoa ei voitu laskea, koska toisen sukupolven edustajista lapsia on vain muutamilla.)

Kuvio 4. Suomen ja englannin kielen käyttö sisarusten kanssa.

S = aina suomea; Se = enimmäkseen suomea, joskus englantia; SE = suomea ja englantia tasapuolisesti; Es = enimmäkseen englantia, joskus suomea; E = aina englantia ($p < 0,001$)

Edellä esitettyjen seikkojen perusteella australiansuomalaisen perheen sisäisessä kielenkäytössä on nähtävissä merkkejä kielenvaihdosta: nuorempi sukupolvi käyttää perheenjäsenten kanssa enemmän englantia kuin vanhempi sukupolvi, eikä vanhempi sukupolvi-kaan lastensa kanssa kommunikoidessaan pidä tiukasti kiinni suomen kielen käytöstä. Enemmistökielen tunkeutuminen perhepiiriin ei liene Australiassa pelkästään suomalaisille tyypillistä. Smolicz ja Harris (1977) ovat tutkineet puolalaisten, italialaisten, hollantilaisten, kreikkalaisten ja latvialaisten toisen sukupolven edustajien ykköskielen käyttöä. Vaikka vähemmistökielen käytössä olikin eroa näiden ryhmien välillä, tendenssit olivat samanlaisia. Vähemmistökielen lisäksi kaikissa tutkituissa ryhmissä on kotona käytetty myös englannin kieltä: isovanhempien ja vanhempien kanssa vähiten, sisarusten kesken eniten.²² Maahanmuuttajien kielenkäytöstä perheessä on muuallakin saatu samantyyppisiä tuloksia. Esimerkiksi Ruotsin Boråsin ja Nackan kaupunkien maahanmuuttajaperheissä²³ isälle ja äidille puhuttaessa käytetään enimmäkseen vähemmistökieltä (Boyd 1985: 133), mutta sisaruksille puhuttaessa enimmäkseen (73 %) ruotsia. Itävallan unkarilaisen alkuperäisväestön kielellinen käytös on vastaavanlainen (Gal 1979: 102): perheessä vanhempi polvi puhuu enimmäkseen unkaria, nuorempi enimmäkseen saksaa tai saksaa ja unkaria vuorotellen; vain yli 50-vuotiaat puhuvat pelkästään unkaria lapsilleen ja sisaruksilleen. Aikion (1988: 260–261) reaaliaikainen tutkimus viiden saamelaiskylän kielenkäytöstä osoittaa, että enemmistökieli tunkeutuu yleensä viimeisenä perhedomeeniin, mutta

²² Hollantilaiset näyttivät käyttävän vähiten ykköskieltä.

²³ Maahanmuuttajista Boråssissa yli puolet on suomalaisia, ja Nackassakin on huomattava suomalainen väestö.

jos se on jo tunkeutunut, kielenvaihto näyttää lopulliselta. Joissakin tapauksissa yhteiskunnan taloudellinen tuki ja vähemmistöpolitiikan muuttuminen myönteisemmäksi voivat kuitenkin muttaa jopa perheen sisäistä kielenkäyttöä. Esimerkiksi Saksassa asuvista suomalaisäideistä ennen 1980-lukua vain kolmasosa puhui lapsilleen suomea, 1980-luvulla jo yli puolet ja 1990-luvulla muuttaneista 85 % (Karhunen 2002: 10).

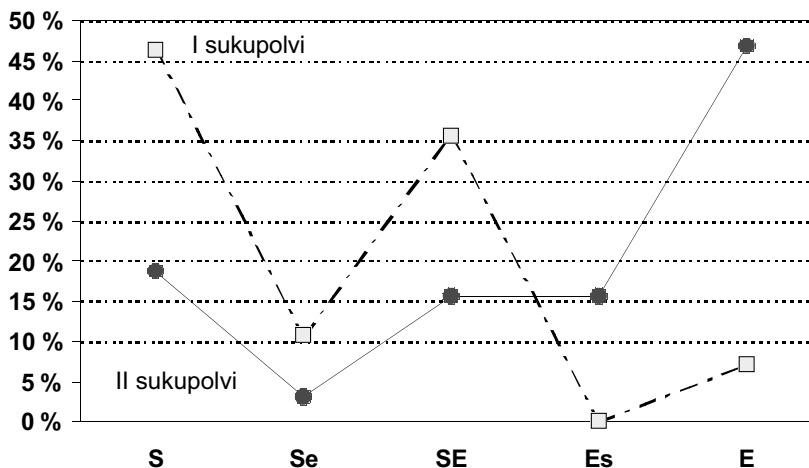
KIELI NAAPURIEN JA YSTÄVIEN KESKEN

Kielen säilyttämisen kannalta on myös tärkeää, mitä kieltä naapurien ja ystävien kanssa käytetään; joskus se voi olla jopa tärkeämpää kuin kotona käytetty kieli. Milroyn (1981) Belfast-tutkimus osoittaa, että tietyt alueelliset erityispiirteet säilyvät parhaiten niillä henkilöillä, joilla on tiiveimpiä yhteyksiä (verkosto) omaan yhteisöön, kaupunginosaan. ²⁴ Jaspaertin ja Kroonin (1993: 304) tutkimuksen mukaan Hollannin italialaisilla ja turkkilaisilla maahanmuuttajilla sekä heidän jälkeläisillään enemmistökieli (hollanti) tunkeutui vähiten naapurustossa puhuttuun kieleen. Naapuruston merkitys kielen säilyttämisessä on suuri myös New Yorkin »espanjalaisessa Harlemissa» asuvilla puertoricolaisilla (Zentella (1999 [1997])). Naapuruston merkitys näyttää korostuvan sellaisissa maahanmuuttajaryhmissä, joilla on tapana muodostaa omia kaupunginosia ja pitää tiivistä yhteyttä toisiinsa. Australiansuomalaisten parissa naapurin kanssa käytetty kieli ei kuitenkaan edistä suomen kielen säilymistä: kaikki 60 haastateltavaa puhuvat pelkästään englantia naapurinsa kanssa. Australiansuomalaiset asuvat enimmäkseen suurkaupungeissa. Esimerkiksi noin 55 % Queenslandin osavaltion suomalaisista asuu Brisbanessa, 68 % New South Walesin osavaltion suomalaisista asuu Sydneyssä ja peräti 81 % Victorian osavaltion suomalaisista asuu Melbournessa (CLIB 96). Suurkaupungeissa australiansuomalaiset eivät kuitenkaan ole muodostaneet omia asuinkortteleitaan, kuten muun muassa kiinalaiset, vietnamilaiset ja arabit, vaan he asuvat toisistaan erillään.

Ystävien kanssa australiansuomalaisten ensimmäinen sukupolvi käyttää merkittävästi enemmän suomea kuin toinen sukupolvi (kuvio 5). Ensimmäisestä sukupolvesta 57 % käyttää aina tai enimmäkseen suomea ja vain 7 % puhuu ystävilleen pelkästään englantia. Toisessa sukupolvessa tilanne on päinvastoin: 63 % käyttää aina tai enimmäkseen englantia. Smoliczin ja Harrisin (1977: 96) tutkimuksen mukaan Australian muidenkin vähemmistöryhmien nuoret, joilla molemmat vanhemmat ovat samasta etnisestä ryhmästä, käyttävät lähes aina englantia myös samaan vähemmistöön kuuluvien ystäviensä kanssa (puolalaisista 87–100 %, italialaisista noin 80 %, hollantilaisista 86 % ja kreikkalaisista 84 %) ja vain harvat (0–12 %) pelkästään vähemmistökieltä. Edellä mainittuihin ryhmiin verrattuna ystäväpiiri tukee kielen säilyttämistä australiansuomalaisten toisessa polvessa paremmin; ystävilleen enimmäkseen suomea puhuvien osuus on 19 %. Samaa etnistä alkuperää olevalla ystävällä näyttää olevan suuri rooli esimerkiksi Saksan suomalaislasten suomen kielen säilymisessä (Karhunen 2002: 12).

²⁴ Milroy on tutkinut Belfastin kolmen kaupunginosan asukkaiden englannin kielen käyttöä alueellisten kielenpiirteiden säilymisen ja muuttumisen kannalta. Eri kaupunginosiin 1800-luvulla muuttaneilla oli eri murretaustat ja uskonnot.

Kuvio 5. Suomen ja englannin kielen käyttö ystävien kanssa.

S = aina suomea; Se = enimmäkseen suomea, joskus englantia; SE = suomea ja englantia tasapuolisesti; Es = enimmäkseen englantia, joskus suomea; E = aina englantia ($p < 0,01$)

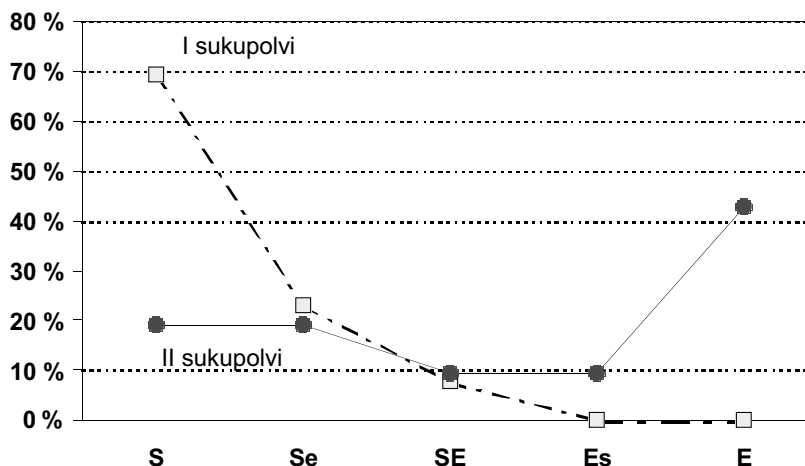
USKONNOLLISEN ELÄMÄN KIELI

Kloss (1966: 206–209) pitää vähemmistöseurakuntia tärkeänä kielen säilyttämisen käyttöympäristönä. Galin (1979: 102) tutkimista Felsőőrin (Oberwart, Itävalta) unkarilaisista kaikki käyttivät pelkästään uncaria puhuessaan Jumalalle, muuten seurakunnassa he käyttivät vuorotellen uncaria ja saksaa. Belfastin protestantti- ja katolilaisryhmiä tutkinneen Milroyn (1981: 41) mukaan uskonnollinen sitoumus ei välttämättä vaikuta kielenkäyttöön yksin, vaan yhdessä muiden sosiaalisten seikkojen kanssa. Clyne (1982: 33) muistuttaa siitä, että uskonnollinen elämä edistää kielen säilymistä vain siinä tapauksessa, että uskontoa harjoitetaan vähemmistökielellä ja että seurakuntien yhteyteen perustetaan kouluja, joissa opetetaan vähemmistökielellä. Kuten jo aiemmin kerroin, suurimmissa kaupungeissa australiansuomalaisilla on omia luterilaisia ja helluntaiseurakuntia. Jumalanpalvelukset pidetään yleensä suomeksi; joissakin seurakunnissa toiminta on kaksikielistä.

Uskonnollinen elämä näyttää antavan tukea australiansuomalaisten ensimmäisen sukupolven ykköskielen säilymiselle (92 % käyttää aina tai enimmäkseen suomea); sen vaikutus toiseen sukupolveen ei ole itsestään selvä (kuvio 6). Ensimmäisen sukupolven suomenkielinen verkosto on tiivis ja ulottuu myös uskonnollisen elämän puolelle. Tietysti on syytä muistaa, että kyselyyn osallistuneista australiansuomalaisista ensimmäisen sukupolven edustajat tavoitettiin juuri australiansuomalaisen seurakunnan tiloissa. Toisen sukupolven kielenkäytössä on enemmän vaihtelua: yli puolet (52 %) käyttää enimmäkseen englantia, 10 % yhtä paljon englantia kuin suomea ja 38 % enimmäkseen suo-

mea. Kahden sukupolven välinen ero on merkitsevä. Kirkkojen yhteyteen perustetut Suomi-koulut tukevat suomalaislasten suomen kielen kehitystä, mutta eivät kuitenkaan riittävästi (ks. seuraavaa kohtaa koulunkäynnin kielestä).

Kuvio 6. Suomen ja englannin kielen käyttö seurakunnassa.

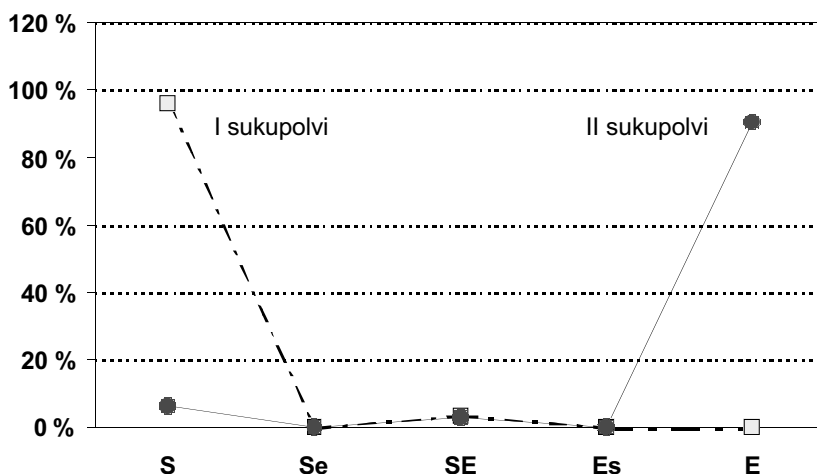
S = aina suomea; Se = enimmäkseen suomea, joskus englantia; SE = suomea ja englantia tasapuolisesti; Es = enimmäkseen englantia, joskus suomea; E = aina englantia (p < 0,001)

OPETUKSEN KIELI

Omakielinen opetus on tärkeimpiä kielen säilyttämisen tekijöitä (Skutnabb-Kangas ja Phillipson 2001). Ruotsinsuomalaisia ja suomenruotsalaisia tutkinut Janulf (1998) osoittaa, että vähemmistökieli säilyy aktiivisena aikuisiässä vain niillä, jotka kävivät koulua vähemmistökielellä. Australiansuomalaisten ensimmäinen sukupolvi oli käynyt koulunsa loppuun ennen Australiaan muuttoa. Heille koulukieli oli suomi; vain yksi heistä sai jonkin verran opetusta myös englannin kielellä Englannissa. Koulussa kehittyneen luku- ja kirjoitustaidon avulla ensimmäisellä sukupolvella on paremmat edellytykset ylläpitää äidinkieltään myös lukemalla kirjoja ja lehtiä tai kirjoittelemalla. Toisen sukupolven edustajista sen sijaan lähes kaikkien koulukieli on yksinomaan englanti (91 %); vain harvat olivat käyneet joitakin luokkia Suomessa ennen Australiaan muuttoa (kuviot 7; sukupolvien väliset erot ovat merkitseviä). Heidän osaltaan koulu ei tue vähemmistökielen säilymistä, vaan se edistää kielellistä sulautumista. Australiansuomalaiset voivat osallistua edellä mainittujen Suomi-koulujen opetukseen. Suomi-koulujen opetusta on var-

sinaisen koulun ulkopuolella, yleensä seurakuntien yhteydessä, ja sitä on vain muutama tunti viikossa. Tämä ei takaa aktiivisen kaksikielisuuden säilymistä (vrt. Janulfin tulokset, 1998).

Kuvio 7. Suomen ja englannin kielen käyttö koulussa.

S = aina suomea; Se = enimmäkseen suomea, joskus englantia; SE = suomea ja englantia tasapuolisesti; Es = enimmäkseen englantia, joskus suomea; E = aina englantia ($p < 0,001$)

TYÖKIELI

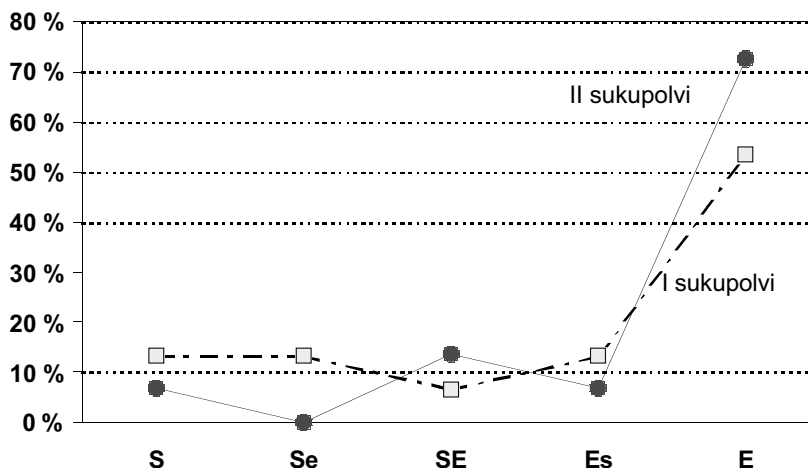
Kielen säilymisen kannalta työpaikkojen kielenkäyttö Australiassa on kaksijakoista. Clynen (1991: 139–142) mukaan juuri työpaikat ovat monikielisimpiä yhteisöjä, mutta toisaalta vähemmistöryhmien edustajat ovat eniten kosketuksessa englannin kanssa nimenomaan työpaikoilla. Vuodesta 1973 Australiassa on toiminut Englanti työpaikoilla -hanke (*English in the Work Place Program*), joka mahdollisti englannin opiskelun myös työaikana. Tämä palveli perinteisen assimilaatiopolitiikan tavoitteita; nykyään myös työpaikat voivat olla monikielisuuden edistäjiä (Clyne 1991: 142).

Työpaikoilla australiansuomalaisten molempien sukupolvien kielenvalinta on samankaltainen: työympäristöä hallitsee englannin kieli (kuvio 8). Ensimmäisestä sukupolvesta 65 % käyttää aina tai enimmäkseen englantia. Toisen sukupolven vastaava luku on 80 %. Kuitenkin osa australiansuomalaisia (26 % ensimmäisestä sukupolvesta ja 7 % toisesta) pystyy pääsääntöisesti käyttämään suomea työpaikallaan. Tämä johtuu siitä, että moni Australiaan muuttanut mies löysi työtä kirvesmiehenä. Vuonna 1992 neljännes ensimmäisen sukupolven australiansuomalaisista työskenteli rakennusalalla (Korkiasaari 1992: 88).

▷

Australiassa on toiminut myös rakennusalan yrityksiä, joiden työntekijöistä suurin osa on ollut suomalaisia. Näin ollen työpaikka suomalaisessa yrityksessä tukee kielen säilyttämistä. Australiansuomalaisten enemmistölle ja erityisesti toiselle sukupolvelle työpaikka kuitenkin edistää kielenvaihtoa.

Kuvio 8. Suomi ja englanti työkielinä.

S = aina suomea; Se = enimmäkseen suomea, joskus englantia; SE suomea ja englantia tasapuolisesti; Es = enimmäkseen englantia, joskus suomea; E = aina englantia ($p > 0,05$)

SUOMEN JA ENGLANNIN KIELEN TAITO JA KÄYTÖN MÄÄRÄ

Kyselylomakkeissa tiedustelin myös, millaiseksi vastaajat arvioivat englannin ja suomen kielen taitonsa (kuviot 9–10). Ensimmäisen ja toisen sukupolven taidossa on nähtävissä tilastollisesti selvä ero:²⁵ ensimmäiseen sukupolveen kuuluvat henkilöt ilmoittavat osaavansa suomea erinomaisesti tai hyvin (82 % vastaajista), toisesta sukupolvesta taas 98 % ilmoittaa puhuvansa englantia erinomaisesti tai hyvin. Hyvä englannin kielen taito on yhteydessä tyydyttävään (34 %) tai välttävään (53 %) suomen taitoon (yhteensä 87 %). Yksi toiseen sukupolveen kuuluva henkilö ei osannut suomea lain-

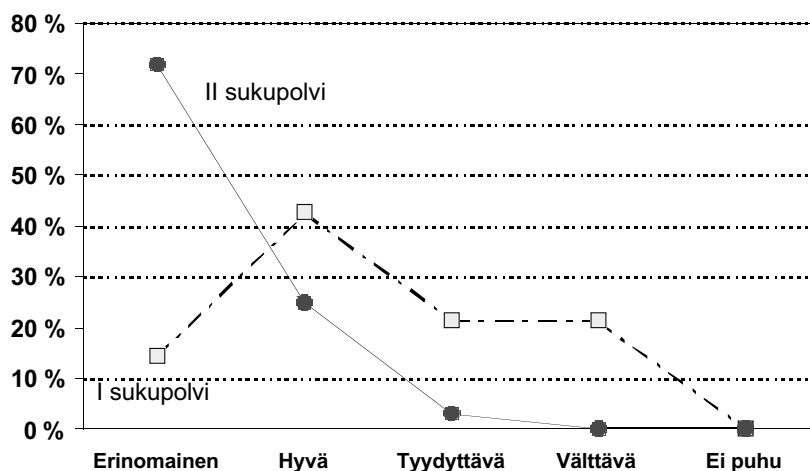
²⁵ Merkitsevyydet laskettiin tässäkin Chin neliötestillä, jossa verrattiin ääripäitä. Esimerkiksi erinomaista ja hyvää kielitaitoa verrattiin välttävään kielitaitoon ja kielitaidottomuuteen — tyydyttävästi puhuvat jätettiin tilastollisessa käsittelyssä huomiotta.

kaan. Smoliczin ja Harrisin (1977: 100) tutkimien vähemmistöryhmien toisen polven edustajat arvioivat puhuvansa paremmin omaa vähemmistökieltään kuin australiansuomalaiset arvioivat puhuvansa suomea: eksogaamisista ryhmistä keskimäärin 67 % arvioi puhuvansa hyvin tai erinomaisesti. Pelkkä kielitaito ei kuitenkaan takaa kielen aktiivista käyttöä; näiden ryhmien edustajat eivät käytä etnistä kieltään vanhempiensa tai sisarustensa kanssa enempää kuin suomalaiset.

Englannin kielen taito vaihtelee ensimmäisessä polvessa enemmän kuin suomen kielen taito toisessa polvessa. Vähän yli puolella (57 prosentilla) ensimmäisen sukupolven puhujista on erinomainen tai hyvä englannin taito, 21 prosentilla on tyydyttävä ja 21 prosentilla välttävä. Kukaan ei ilmoittanut, ettei osaisi englantia lainkaan. Tutkitun ryhmän englannin kielen taito vastaa suurin piirtein vuoden 1991 väestönlaskennan tietoja, joiden mukaan australiansuomalaisista noin 15 prosentilla oli heikko englannin kielen taito (CLIB 91). Itsearvioinnin perusteella näyttää siltä, että ensimmäisellä sukupolvella suomi on edelleenkin dominoivana kielenä, kun taas toisella sukupolvella englanti dominoi.

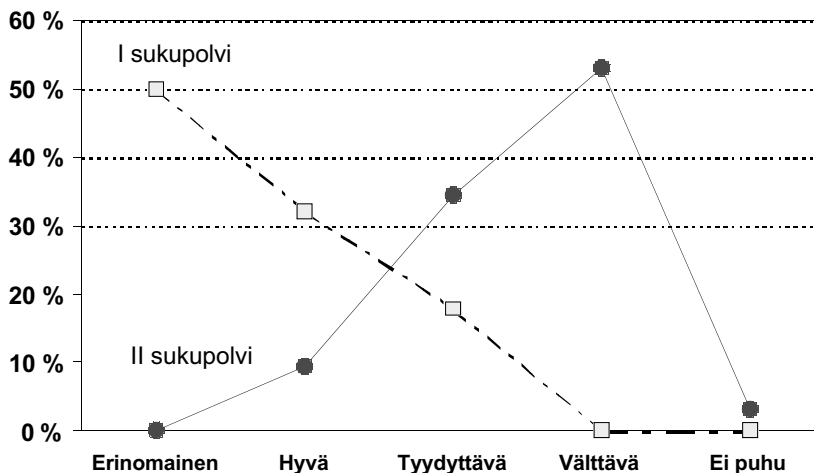
Kahden kielen käytön määrä vaikuttaa erityisesti toisessa sukupolvessa myös siihen, miten hyvin kieli säilyy. Kuvio 11 esittää suomen kielen käytön määrän. Se täydentää kielitaidosta saatua kuvaa, ja tulokset ovat sopusoinnussa sen kanssa. Yli puolet (53 %) toisen sukupolven edustajista puhuu suomea vähemmän kuin tunnin viikossa (siis alle 8 minuuttia päivässä!) tai ei puhu lainkaan; 13 % puhuu 1–2 tuntia viikossa (eli 8–17 minuuttia päivässä) ja 6 % puhuu 2–5 tuntia viikossa (enimmilläänkin alle tunnin päivässä). Vain 28 % puhuu enemmän kuin 5 tuntia viikossa. Tämä tarkoittaa sitä, että toisen sukupolven enemmistö (72 %) käyttää suomea vähemmän kuin tunnin viikossa; suurin osa ajasta kuluu siis englannin kielen parissa. Näin vähäinen suomen kielen käyttö ei edistä vähemmistökielen säilyttämistä. Ensimmäisen sukupolven kielenkäyttö eroaa tästä merkittävästi: 82 % puhuu suomea enemmän kuin 5 tuntia viikossa.

Kuvio 9. Australiansuomalaisten arvio omasta englannin kielen taidostaan ($p < 0,001$).

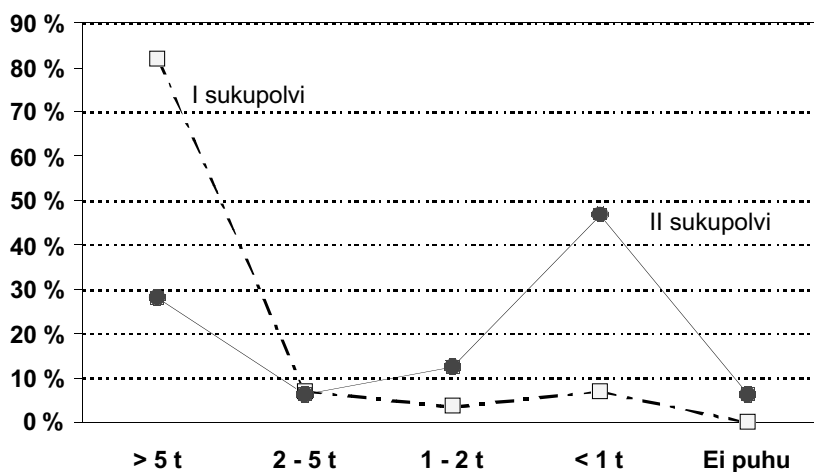

Kuvio 10. Australiansuomalaisten arvio omasta suomen kielen taidostaan ($p < 0,001$).

Kuvio 11. Suomen kielen käytön määrä viikossa ($p < 0,001$).

KIELENVAIHDON SYYT JA SEN HIDASTAMISEN KEINOT

Australiansuomalaisten kielen säilymiseen vaikuttavat sekä yhteiskunnalliset että yksilölliset syyt. Yhteiskunnallisella tasolla myönteinen muutos tapahtui 1970-luvulla, jolloin kielellisen ja väestöllisen sulauttamispolitiikan tilalle kehittyi monikulttuurisuuden periaate. Kielipolitiikka ei kuitenkaan tue riittävästi pieniä siirtolaisryhmiä, vaan siitä hyötyvät eniten suurimmat siirtolaisryhmät ja -kielet (esimerkiksi italia ja kreikka). Vähemmistö-

ryhmän pyrkimykset säilyttää oma kieli ovat Fishmanin (1991: 111) mukaan kiелensäilymisen tärkeimpiä tukipylväitä. Australiansuomalaiset ovat perustaneet omia seurakuntia, lehtiä ja paikallisia radioasemia, ja he järjestävät erilaisia kulttuuri- ja urheilutapahtumia. Kirkossa käy enimmäkseen ensimmäisen sukupolven edustajia,²⁶ mutta urheilutapahtumat kiinnostavat myös nuorempaa sukupolvea. Tiettyjä suomalaisia perinteitä vaalitaan myös australiansuomalaisten parissa (sauna, suomalainen joulu oikeine joulukuusineen ja jouluruokineen, pulla, makkara, näkkileipä, pesäpallo ja niin edelleen). Kun yhteiskunta ei tarjoa suomenkielistä opetusta, puutetta yritetään korvata Suomi-kouluilla, joissa suomenkielinen opetus rajoittuu kuitenkin vain muutamaan viikkotuntiin.

Muita Tandefeltin (1988: 48–59) ja Klossin (1966: 206–212) tärkeinä pitämiä, ryhmittämsällä vaikuttavia tekijöitä ovat siirtolaisten asutusmuoto (eristäytyvä vai ei), siirtolaisten määrä sekä kaksikielisten määrä vähemmistöryhmässä. Mitkään näistä tekijöistä eivät tue australiansuomalaisten ykköskielen säilymistä. Australiansuomalaiset asuvat tyypillisesti hajallaan suurkaupungeissa,²⁷ ja tällöin naapureina on muunkielisiä. Australiansuomalaiset ovat vähemmistöryhmittä pienimpiä, ja lähes kaikki ryhmän jäsenet ovat kaksikielisiä. Enemmistöryhmä on pitkään suhtautunut kielteisesti vähemmistöihin; monikulttuurisuuspolitiikan myötä yleinenkin mielipide on tosin muuttumassa myönteisemmäksi, mikä myös rohkaisee vähemmistöryhmän pyrkimyksiä kielen säilyttämiseksi.

Klossin (1966: 209–212) ja Clynen (1982: 31) mainitsemat ambivalentit tekijät vaikuttavat australiansuomalaisten kohdalla enimmäkseen kielteisesti: esimerkiksi ensimmäisen sukupolven koulutus on vähäistä (Koivukangas 1975: 84–90), ja yksikieliset isovanhemmat, jotka tukisivat kielen säilyttämistä nuoremmissa sukupolveissa, ovat pitkän matkan päässä Suomessa. Suomen ja englannin kielen merkittävät rakenteelliset erot voisivat kuitenkin selittää, miksi australiansuomalaiset ovat säilyttäneet paremmin kiелensä kuin läheisestä kulttuuritaustasta tulevat ruotsalaiset ja norjalaiset siirtolaiset (Clyne 1991: 66), joiden ykköskielet ovat paljon lähempänä englantia kuin suomen kieli.

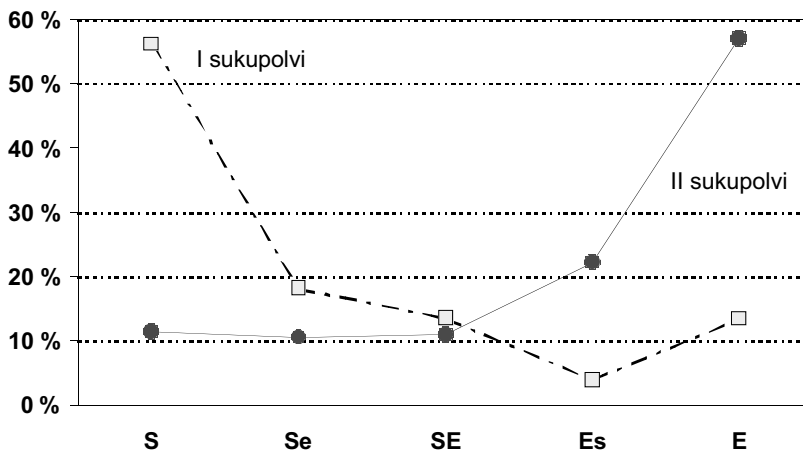
Yksilötasolla australiansuomalaisten kielenkäyttö viittaa kielenvaihdon suuntaan. Kuvio 12 on tiivistelmä suomen ja englannin kielen käytöstä kaikissa tutkituissa käyttöympäristöissä. Ensimmäisen sukupolven puhujista 74 % käyttää enimmäkseen suomea. Sen sijaan Australiassa varttuneesta toisesta sukupolvesta 79 % käyttää enimmäkseen englantia. Australiansuomalaisten kielenvaihto oli selvästi näkyvissä jo vuonna 1986 (ks. Clyne 1991: 66, taulukko), vaikka suomalainen siirtolaisuus onkin Australiassa nuorta; suomen oli tällöin vaihtanut englanniksi 24,9 % ensimmäisestä sukupolvesta, 40,5 % toisesta sukupolvesta ja 92,9 % niistä, jotka ovat toisen ja kolmannen polven välissä (toisen vanhemman mukaan he kuuluisivat toiseen sukupolveen, toisen vanhemman mukaan taas kolmanteen). Jo ennen kolmatta sukupolvea kielenvaihto on siis lähes täydellinen. Samaa suuntausta osoittaa tämänkin tutkimuksen domeenianalyysi (kuvio 12), vaikka analyysin

²⁶ Tämä koskee erityisesti luterilaista kirkkoa; tietyt helluntaiseurakunnat saavat toimintaansa mukaan myös nuoria. Toisaalta pystyäkseen pitämään nuoria seurakunnan yhteydessä jotkin seurakunnat ovat osittain luopuneet suomen kielen käytöstä.

²⁷ Vielä ennen toista maailmansotaa siirtolaisiksi lähteneet olivat muodostaneet maaseudulle muutamia omia yhdyskuntia (esimerkiksi Long Pocketin ja kaivoskaupunki Mount Isaan Queenslandiin), mutta toisen maailmansodan jälkeen australiansuomalaiset ovat muuttaneet enimmäkseen suurkaupunkeihin.

pohjana olikin aineisto, joka kerättiin monikulttuurisuuden aikana vuonna 1998. Hirvosen (1998) mukaan Amerikan suomalaisten kielikaari ulottuu myös vain toiseen sukupolveen. Kolmas tai neljäs sukupolvi ei opi enää esi-isiansä kieltä omilta vanhemmiltaan, vaan kielikursseilla — jos sielläkään.

Kuvio 12. Suomen ja englannin kielen käyttö kaikissa käyttöympäristöissä yhteensä.

S = aina suomea; Se = enimmäkseen suomea, joskus englantia; SE = suomea ja englantia tasapuolisesti; Es = enimmäkseen englantia, joskus suomea; E = aina englantia

Australialaisiin kokemuksiin nojaten Smoliczin ja Harrisin (1977), Pauwelsin (1985), Clynen (1991: 65) sekä de Botin ja Clynen (1994) mukaan eksogaamisen avioliiton seurauksena on yleensä kielenvaihto, kun taas endogaamisessa liitossa on paremmat mahdollisuudet kielen säilyttämiseen. Australiansuomalaisten tilanne ei tue tätä käsitystä. Kolmea lukuun ottamatta kaikki toisen sukupolven informantit ovat sellaisista perheistä, joissa sekä isä että äiti ovat suomalaisia. Endogaaminen avioliittokaan ei siis näytä takaavan suomen kielen pääsääntöistä käyttöä australiansuomalaisessa perheessä.

Domeenianalyysin mukaan toisen sukupolven koulukieli on lähes yksinomaan englanti. Ruotsinsuomalaisten kielen säilymistä tutkinut Janulf (1998) osoittaa pitkäaikais-tutkimuksessaan, että vähemmistökieli säilyy aktiivisena myös aikuisiässä vain niillä, joilla vähemmistökieli oli pääsääntöisenä opetuskielenä kaksikielisissä kouluissa. Myös Skutnabb-Kangas ja Phillipson (2001) korostavat opetuksen suurta merkitystä kielen säilyttämisessä. Omakielisen kouluopetuksen puute lienee tärkeimpiä syitä siihen, miksi suomen kieltä käytetään yhä vähemmän australiansuomalaisten toisen sukupolven keskuudessa.

Clyne (1982: 30) esittää, että myös kielen käyttökelpoisuus olisi tärkeä tekijä kielen säilymisessä. Ajatus on lähellä Bourdieun (1977) käsityksiä kielen markkina-arvosta. Suomen kielellä ei ole yhteiskunnallisesti niin merkittävää roolia Australiassa kuin esimerkiksi italialla, kiinalla tai japanilla. Asenteet voivat jonkin verran vaikuttaa kielen

säilymiseen, mutta on myös osoitettu, että asenne ja kielen säilyminen eivät välttämättä korreloi. Vuoden 1998 kyselylomakkeissa en tiedustellut asenteita enkä omaa arviota suomen kielen hyödyllisyydestä. Eräs toisen polven australiansuomalainen kuvaa juuri suomen kielen hyödyllisyyttä tai markkina-arvoa Australiassa ja tästä seuraavia asenteita kielen säilyttämisessä seuraavalla tavalla:²⁸

Mun vanhemmat on niinko ainoot suomalaiset, kenen kans mie puhun. Paitsi kun mie käyn kylässä, niinku nytte tai jotain. [- -] Mutta sitte... me ei oikeestaa käydä kylässä suomalaisten vanhemmitten kans. Jos me, meil on mitään suomalaisten kans tekemist, niin meil on niitten lapsien kans tekemist. Ja suurin piirtein, ne puhuu englantii kuitenkin. Niin me puhutaa niitten kans englantii ja.

[- -] Minusta se ei oo niin tärkee opettaa sille [omalle lapselle] suomen kieltä. Kun... kun oikeestaa mie luulen, että sil on ikinä käyttöö sille. Ei se ikinä tule käyttää suomen kieli. Jos se menee Suomeen, niin sit se voi käyttää, mut sillä, mutta mie luulen, jos se ikinä, jos se käy lomalla, niin kaikkein suurin, et se menee lomalle, että se on ainoa kerta koko sen elämässä, et se tulee käyttää suomen kieltä. Niin kyl varmasti se oppii, no isä ja äiti ne aina sanoo, että ne opettaa suomee ja ne puhuu sille suomee nytte. Mutta minust-, minulle ittestä se ei oo niin tärkee. **Minust se on parempi opettaa sille jotai mitä, millä se tulee toimeen Australiassa.**

Näyttää siltä, etteivät yksittäiset tekijät sinänsä vie australiansuomalaisia kielenvaihdon suuntaan, vaan näiden tekijöiden yhteisvaikutukset. Fishmanin (1991) mukaan ei kuitenkaan pitäisi tyytyä pelkästään siirtolaiskielten kielenvaihtotaipumuksen toteamiseen, vaan täytyisi yrittää etsiä keinoja kielen säilyttämiseen ja elvyttämiseen kielenvaihdon pysäyttämishojelman avulla (*reverse language shift*). Ohjelmassa korostetaan virallisen tuen tärkeyttä ja vähemmistöryhmän oma-aloitteisuutta. Australian kielipolitiikka tukee nykyään vähemmistökieliä. Valtion apua olisi kuitenkin lisättävä myös pienille vähemmistöryhmille, jotta australiansuomalaisetkin voisivat hyötyä siitä enemmän. Toisaalta tämä vaatimus on taloudellisesti lähes mahdoton maassa, jossa vuoden 1996 väestönlaskennassa (CLIB 96) rekisteröitiin 240 kieltä. Suomen kielen hyväksyminen ylioppilaskirjoitusten yhdeksi aineeksi sen sijaan olisi varsin vähäisellä taloudellisella panoksella toteutettavissa. Tämä puolestaan voisi lisätä toisen sukupolven kiinnostusta suomen kielen opiskelua kohtaan (osa opiskelijoista kiinnostuisi siitä ehkä helpon ja hyvän arvosanan saavuttamisen toivossa). Ryhmätasolla on enimmäkseen tehty se, mitä pieni väestöryhmä voi tehdä. Yksilötasolla perheen sisäinen kielenvaihto olisi pysäytettävä, jotta kieli säilyisi edes jossain määrin. Myös Suomen valtio voisi antaa apua kielen säilyttämiseksi; esimerkiksi apurahoilla voitaisiin edistää australiansuomalaisten koululaisten mahdollisuuksia viettää kesälomakausiaan tai vaihto-oppilasvuottaan vanhempiensa tai isovanhempiensa kotimaassa. Myös uusi muuttoaalto vaikuttaisi myönteisesti australiansuomalaisten kielen säilymiseen.

²⁸ Hannele Hentulan vuonna 1986 haastattelema henkilö.

Monet tutkimustulokset viittaavat siihen, että globaalistuneessa nyky-yhteiskunnassa monien pienten (vähemmistö-) kielten tai murteiden on väistyttävä isojen kielten tieltä. Historian kuluessa monet kansat ja kielet ovat kadonneet maailmankartalta ja uusia on syntynyt näiden tilalle. Nykytietämys kielten arvosta sekä vahva yhteiskunnallinen tuki voisivat kuitenkin estää kielikuolemia tai pysäyttää kielenvaihtoja. Ruotsin kielen asema Suomessa ja suomenruotsin saama yhteiskunnallinen tuki ovat hyvä esimerkki vähemmistökielen oikeasta tukemisesta. Kielen säilyttäminen ei kuitenkaan ole itseisarvo: jos muut asiat, esimerkiksi taloudellinen hyöty tai yhteiskunnallinen menestys, ovat vähemmistöryhmälle tärkeämpiä kuin oman kielen tai murteen säilyttäminen, se on silloin hyväksyttävä. Pienten väestöryhmien tilanne on yleensä kuitenkin päinvastainen: äidinkielen säilyttäminen olisi tärkeää, mutta siihen tarvittava yhteiskunnan tuki puuttuu.

LÄHTEET

- AIKIO, MARJUT 1988: *Saamelaiset kielenvaihdon kierteessä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 479. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- DE BOT, KEES – CLYNE, MICHAEL 1994: A 16-year longitudinal study of language attrition in Dutch immigrants in Australia. – *Journal of multilingual and multicultural development* 15/1 s. 17–28.
- BOURDIEU, PIERRE 1977: The economics of linguistic exchanges. – *Social science information* 16/6 s. 645–668.
- BOYD, SALLY 1985: *Language survival: A study of language contact, language shift and language choice in Sweden*. Gothenburg Monographs in Linguistics 6. Göteborg: Department of Linguistics, University of Göteborg.
- CLIB 91. Census of Population and Housing. Australian Bureau of Statistics.
- CLIB 96. Census of Population and Housing. Australian Bureau of Statistics.
- CLYNE, MICHAEL G. 1982: *Multilingual Australia: Resources — needs — policies*. Melbourne: River Seine Publications.
- 1991: *Community languages: The Australian experience*. Cambridge: Cambridge University Press.
- CLYNE, MICHAEL – KIPP, SANDRA 1999: *Pluricentric languages in an immigrant context: Spanish, Arabic and Chinese*. Contributions to the sociology of language 82. Berlin: Mouton de Gruyter.
- FISHMAN, JOSHUA A. 1966: Language maintenance and language shift as a field of inquiry. – Joshua A. Fishman (toim.), *Language loyalty in the United States: The maintenance and perpetuation of non-English mother tongues by American ethnic and religious groups* s. 424–457. The Hague: Mouton.
- 1971 [1970]: *Sociolinguistics: A brief introduction*. Rowley: Newbury House Publishers.
- 1972: *The sociology of language: An interdisciplinary social science approach to language in society*. Rowley: Newbury House Publishers.
- 1991: *Reversing language shift: Theoretical and empirical foundations of assistance to threatened languages*. Multilingual Matters 76. Clevedon: Multilingual Matters.

- GAL, SUSAN 1979: *Language shift: Social determinants of linguistic change in bilingual Austria*. Language, thought, and culture: Advances in the study of cognition. New York: Academic Press.
- 1997 [1978]: Language change and sex roles in a bilingual community. – Nicolas Coupland & Adam Jaworski (toim.), *Sociolinguistics: A reader and coursebook*. Modern Linguistics Series s. 376–390. Houndmills: MacMillian Press.
- GILES, H. – BOURHIS, R. Y. – TAYLOR, D. M. 1977: Towards a theory of language in ethnic group relations. – Howard Giles (toim.), *Language, ethnicity and intergroup relations* s. 307–348. European monographs in social psychology 13. London: Academic Press.
- HAUGEN, EINAR 1971: The ecology of language. – *The linguistic reporter* 13/1, liite 25, s. 19–26.
- HIRVONEN, PEKKA 1998: The Finnish-American language shift. – Jussi Niemi, Terence Odlin & Janne Heikkinen (toim.), *Language contact, variation, and change* s. 136–150, 199–230. Studies in languages 32. Joensuu: University of Joensuu, Faculty of Humanities.
- JANULF, PIRJO 1998: *Kommer finskan i Sverige att fortleva? En studie av språkkunskaper och språkanvändning hos andragenerationens sverigefinnar i Botkyrka och hos finlandssvenskar i Åbo*. Acta Universitatis Stockholmensis. Studia Fennica Stockholmensia 7. Stockholm: Almqvist & Wiksell International.
- JASPAERT, KOEN – KROON, SJAAK 1993: Methodological issues in language shift research. – Guus Extra & Ludo Verhoeven (toim.), *Immigrant languages in Europe* s. 293–308. Clevedon: Multilingual Matters.
- KARHUNEN, ANJA 2002: Saksansuomalaisten lasten suomalainen maisema ja kieli. – *Siirtolaisuus* 29/4 s. 9–15.
- KLOSS, HEINZ 1966: German-American language maintenance efforts. – Joshua A. Fishman (toim.), *Language loyalty in the United States: The maintenance and perpetuation of non-English mother tongues by American ethnic and religious groups* s. 206–252. The Hague: Mouton.
- KOIVUKANGAS, OLAVI 1975: *Suomalainen siirtolaisuus Australiaan toisen maailmansodan jälkeen*. Siirtolaisuustutkimuksia A1. Turku: Siirtolaisuusinstituutti – Migrationsinstitutet.
- 1986: *Sea, gold and sugarcane. Attraction versus distance. Finns in Australia 1851–1947*. Turku: Institute of Migration.
- KORKIASAARI, JOUNI 1989: *Suomalaiset maailmalla. Suomen siirtolaisuus ja ulkosuomalaiset entisajoista tähän päivään*. Turku: Siirtolaisuusinstituutti – Migrationsinstitutet.
- 1992: *Siirtolaisia ja ulkosuomalaisia. Suomen siirtolaisuus ja ulkosuomalaiset 1980-luvulla*. Työpoliittinen tutkimus nro 33. Helsinki: Työministeriö.
- KOVÁCS, MAGDOLNA 1998: Australiansuomi — mikä se on? – Arja Koskinen & Eira Söderholm (toim.), *Barentsin alueen itämerensuomalaiset vähemmistöt ja kirjakieli. Symposiumi Tromssassa 13.–15. kesäkuuta* s. 146–154. Nordlyd. Tromsø University working papers on language & linguistics. Tromsø: Universitetet i Tromsø.
- 2000: Idiomit ja idiomaattisuus australiansuomalaisten kielenkäytössä. – Eeva Lähdemäki & Yvonne Bertills (toim.), *Fennistica fausta in honorem Mauno Koski*

- septuagenarii* s. 136–152. Åbo: Åbo Akademis tryckeri.
- 2001a: »Ja putsari toi lihan, pääkäri toi leivän.» Australiansuomen leksikaaliset lainat ja kielen säilyttäminen. – *Virittäjä* 105 s. 384–410.
- 2001b: »Käännöslainoja» australiansuomen haastatteluaineistossa. – Eeva Lähde-mäki, Pia-Maria Kallio & Michaela Pörn (toim.), *Kiinnostuksesta kieleen*. Fennis-tica 13. Finska institutionen. Åbo: Åbo Akademi.
- 2001c: *Code-Switching and language shift in Australian Finnish in comparison with Australian Hungarian*. Åbo: Åbo Akademis Förlag.
- LAMMERVO, TIINA – GITA, JOHANNA 2003: Australiansuomalaisista ja australiansuomesta. – Hannele Jönsson-Korhola & Anna-Riitta Lindgren (toim.), *Monena suomi maa-ilmalla* s. 449–476. Tietolipas 190. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- MILROY, JAMES 1981: *Regional accents of English*: Belfast. Belfast: Blackstaff Press.
- OZOLINS, ULDIS 1991: National language policy and planning: Migrant languages. – Ro-main, Suzanne (toim.), *Language in Australia* s. 329–348. Cambridge: Cambridge University Press.
- 1993: *The politics of language in Australia*. Cambridge: Cambridge University Press.
- PAUWELS, ANNE 1985: The role of mixed marriages in language shift in the Dutch commu-nities. – Michael Clyne (toim.), *Australia, meeting place of languages*. Pacific Linguistics Series C – No. 92. Department of Linguistics, Research School of Pacific Studies. Canberra: The Australian National University.
- RADO, MARTA – LEWIS, RAMON 1980: Exploring student attitudes in Australia towards eth-nic language maintenance. – *ITL* 49–50 s. 117–136.
- ROMAINE, SUZANNE 1991: Introduction. – Suzanne Romaine (toim.), *Language in Aus-tralia* s. 1–24. Cambridge: Cambridge University Press.
- SAVILLE-TROIKE, MURIEL 1989 [1982]: *The ethnography of communication: An introduc-tion*. Language in society 3. Oxford: Blackwell.
- SKUTNABB-KANGAS, TOVE – PHILLIPSON, ROBERT 2001: The world came to Sweden — but did language rights? – Sally Boyd & Leena Huss (toim.), *Managing multiculturalism in a European nation-state: Challenges for Sweden*. Current issues in lan-guage and society s. 70–86. Clevedon: Multilingual Matters.
- SMOLICZ, J. J. – HARRIS, R. McL. 1977: Ethnic language in Australia. – *Linguistics* 198 s. 88–108.
- TANDEFELT, MARIKA 1988: *Mellan två språk. En fallstudie om språkbevarande och språk-byte i Finland*. Between two Languages. A case Study of Language Maintenance and Language Shift in Finland. With a Summary in English. Acta Universitatis Upsaliensis. Studia Multiethnica Upsaliensia 3. Uppsala: Uppsala universitet.
- THOMASON, SARAH GREY – KAUFMAN, TERENCE 1991 [1988]: *Language contact, Creoliza-tion, and genetic linguistics*. Berkeley: University of California Press.
- ZENTELLA, ANA CELIA 1999 [1997]: *Growing up bilingual: Puerto Rican children in New York*. Oxford: Blackwell.

AUSTRALIAN FINNS ON THE VERGE OF LANGUAGE SHIFT

The article examines the extent to which Australia's Finnish immigrants and their descendents have maintained their native L1 language and what factors may have contributed to this. In addition to non-linguistic factors, the writer also looks at the domains of use of Finnish and English on the basis of questionnaire responses obtained from 60 Australian Finns.

Australia's assimilation policy was replaced in the 1970s with an acceptance of multiculturalism. The country's language policy does not, however, provide sufficient support for smaller immigrant communities. As a community, Australian Finns have done everything possible to support maintenance of their language: they have set up Australian-Finnish clubs and societies, Finnish church communities and newspapers and local radio stations, and they organise various cultural and sporting events. Finnish-language lessons limited to a few hours a week at the Finnish Sunday Schools are not, however, sufficient to further the maintenance of Australian Finnish.

The use of Finnish and English by first and second-generation Australian Finns was examined using domain analysis. The analysis was based on five domains: family, immediate surroundings (neighbours and friends), church, school and workplace. The study revealed that Australian Finns are on the verge of language shift: English is used more by the second generation than by the first generation in all the domains studied. Australian Finns do not differ much from other minority groups in this regard. The L2 language (English) has already penetrated even the family domain, and in all the cases studied the local neighbourhood offered no support for language maintenance. Although the workplace in Australia has traditionally been a domain that has encouraged language shift, Australian Finns working in the construction industry have had the opportunity to use Finnish in working hours.

A revitalisation of Australian Finnish could be brought about by the following: an increase in the level of Australia's state support for minority communities (funding for bilingual teaching and allowing Finnish to be studied as a school matriculation exam subject); bringing a stop to language shift inside the family; Finnish state support (e.g. summer courses free of charge or support for exchange students); or even a new wave of migration. ■

Kirjoittajan yhteystiedot (address):

Suomalais-ugrilainen laitos

PL 25

00014 Helsingin yliopisto

Sähköposti: *magdolna.kovacs@helsinki.fi*